

Л. Названова, асист., КНУ імені Тараса Шевченка, О.
Давидова, асп., КНУ імені Тараса Шевченка

ТЕНДЕНЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ

Розглянуто основні складові туристичної діяльності в Україні. Проаналізовано сучасний стан туристичної діяльності та перспективи інноваційного розвитку туризму в країні.

Ключові слова: туристична діяльність, інноваційна діяльність, в'їзний туризм, виїзний туризм, внутрішній туризм, Євро–2012.

Рассмотрены основные составляющие туристической деятельности в Украине. Проанализировано современное состояние туристической деятельности и перспективы инновационного развития туризма в стране.

Ключевые слова: туристическая деятельность, инновационная деятельность, въездной туризм, выездной туризм, внутренний туризм, Евро–2012.

The basic constituents of tourist activity in Ukraine are reconsidered. The modern consisting of tourism and prospect of innovation development of tourism in the country are analysed.

Keywords: tourist activity, innovation activity, entrance tourism, departure tourism, internal tourism, Euro–2012.

Туристична галузь є однією з найбільш перспективних галузей світової економіки, яка істотно впливає на економічний розвиток держави, сприяє створенню нових

робочих місць, є джерелом поповнення бюджету та припливу валютних надходжень. Навіть в умовах кризи її значення зростає, оскільки, згідно зі світовим досвідом,

© Названова Л., Давидова О., 2012

саме туризм забезпечує найвищу оборотність капіталу, найвищу мультиплікативність вкладених коштів та найдешевші робочі місця. Однак, незважаючи на позитивну динаміку розвитку туризму в Україні, у вітчизняній туристичній галузі існують значні проблеми та недоліки, які необхідно долати, застосовуючи інноваційні технології.

Особливої актуальності розвиток цієї галузі набуває в умовах наближення Євро-2012, що має активізувати фінансово-кредитні та інвестиційні механізми розвитку туризму в Україні.

Проблемам розвитку туризму в Україні приділено увагу в працях таких науковців: О. О. Вишневської, О. О. Агафоновой, І. В. Зоріного, І. З. Криховецького, І. М. Школи, В. В. Шмагиної.

Аналіз наукових досліджень і розробок у туристичній сфері показав, що розвиток туризму вимагає вивчення його сучасного стану та діяльності курортів, туроператорів та турагентів в Україні для формування стратегій подальшого розвитку індустрії туризму, особливо під час підготовки до Чемпіонату Євро-2012. Це актуально, зокрема, внаслідок послаблення позицій України у рей-

тингах конкурентоспроможності, адже за даними Міжнародного рейтингу конкурентоздатності у сфері туризму наша країна спустилася з 77 позиції на 85 [8].

Метою статті є аналіз сучасного стану туристичної діяльності та перспектив її інноваційного розвитку України.

Нині туризм став масовим соціально-економічним явищем міжнародного масштабу. Його стрімкому розвитку сприяє розширення політичних, економічних, наукових та культурних зв'язків між народами світу, що відкриває можливості для віднаходження та накопичення знань про історію, культуру і традиції Батьківщини та інших країн світу.

Згідно із довгостроковим прогнозом "Туризм: перспектива 2030", очікується збільшення світових туристичних потоків у 2020 р. до 1,6 млрд, а у 2030 – 1,8 млрд дол. США. Це означає, що через два десятиліття 5 млн чоловік кожного дня будуть перетинати міжнародні кордони задля проведення вільного часу, а також із бізнесцілями [12]. На цей момент середньорічні темпи росту прибуття іноземних туристів у світі складало 5,1%. Тенденції розвитку світового туризму зображено у табл. 1.

Таблиця 1

Тенденції розвитку міжнародного туризму, %*

Region	Роки		
	1980	2010	2030 (прогноз)
Європа	63	51	41
Америка	23	16	14
Азія	8	22	30
Африка	3	5	7
Близький Схід	3	6	8

* Складено автором на основі джерела [12].

Наведені дані дають змогу зробити висновок про те, що вітчизняна галузь характеризується високими темпами зростання туристичних потоків і позитивними структурними трансформаціями, незважаючи на певні коливання, однак український туризм поступається міжнародному за своєю активністю та темпами розвитку [7, с. 78].

Розвиток туристичних галузей пов'язаний з індустріальним розвитком цивілізації, забрудненням екологічних систем навколо великих промислових районів, збільшенням психологічного навантаження на людину через прискорення темпу життя, що змушує все більшу кількість людей шукати відпочинку та оздоровлення в поки що екологічно сприятливих регіонах світу. Таким чином, у багатьох державах обслуговування рекреантів стало не лише самостійною галуззю економіки, але й

життєво необхідною формою задоволення потреб людини [9, с. 70], зокрема – потреби пізнання навколишнього світу (рис. 1. [10]). Будучи достатньо "молодою" галуззю економіки, туризм у 2009 р. забезпечив більше 9 % від світового ВВП та зайнятість кожного дванадцятого працівника [10].

Поширення світової фінансової кризи 2008 р. призвело у світовій туристичній індустрії до великих втрат, а саме: брак вільних ресурсів на фінансових ринках суттєво обмежив розбудову туристичних об'єктів; зростання безробіття та скорочення доходів населення викликало скорочення витрат на проведення дозвілля, що стало причиною спаду, унаслідок чого спад у світовому туризмі випереджав динаміку спаду сукупного ВВП (рис. 2) [11].

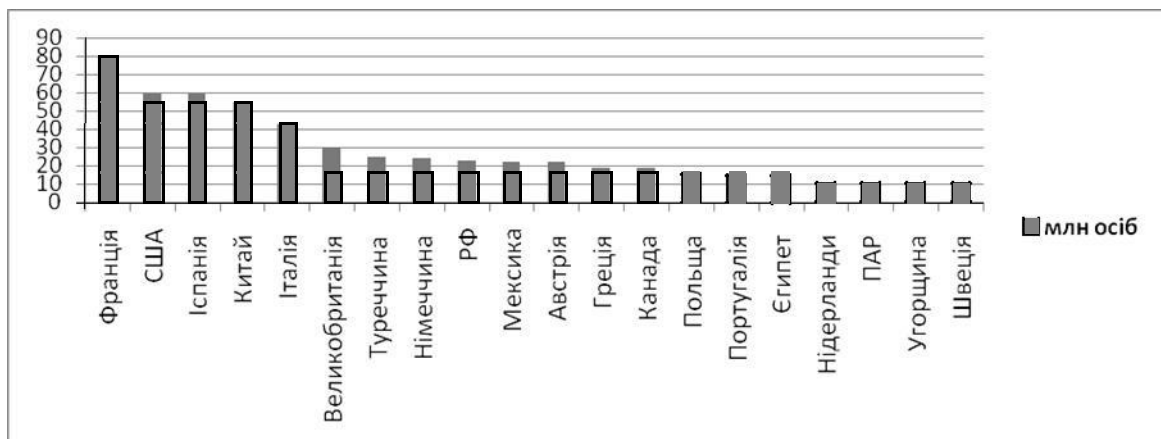

Рис. 1. Туристичні прибуття за 2009 р.*

* Складено автором на основі джерела [10].

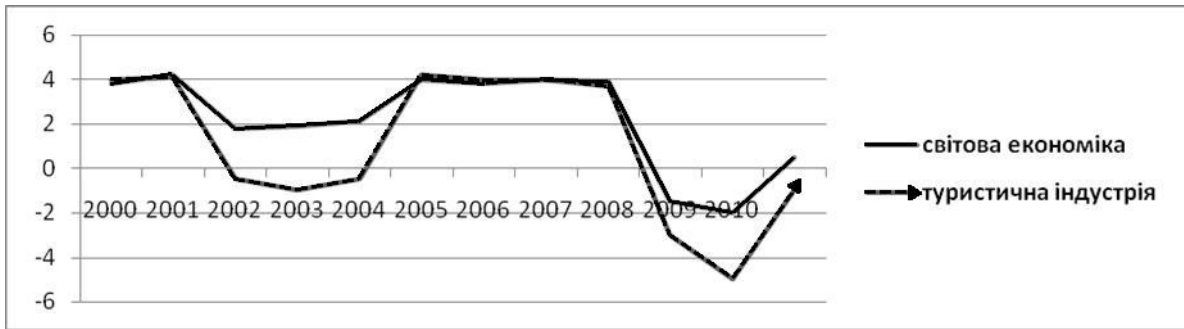

Рис. 2. Динаміка змін Світового ВВП і показників розвитку туризму*

* Складено автором на основі джерела [11].

Згідно із дослідженнями Всесвітньої ради подорожей та туризму, українська туристична індустрія за останнє десятиліття не відповідала загальносвітовим тенденціям, оскільки відбувалося зростання частини доходів у ВВП та інвестиційних показниках, а також спостерігалось відставання у сфері зайнятості населення.

Згідно із даними Державної служби статистики, туристична індустрія та суміжні з нею галузі мають тенденцію до зростання, незважаючи на те, що у 2008 р. вони склали 85,1 млрд грн ВВП держави, а у 2009 р. дещо знизилися.

Особливу увагу слід приділити зайнятості в туристичному секторі України. За даними Держкомстату, туристична індустрія забезпечила роботою кожного 14

працівника, однак 2009 р. приніс скорочення чисельності зайнятих порівняно із 2008 р.

Після вступу України до Всесвітньої туристичної організації ЮНВТО у 1997 р. розпочалося активне реформування туристичної сфери, що відображено у створенні нового іміджу українського туристичного продукту, який є конкурентоспроможним як у нашій країні, так і за кордоном; у комплексному підході до розвитку туризму на регіональному рівні, а також у підтримці розвитку малого та середнього бізнесу, про що свідчить зростання кількості туристів і обсягів надання їм послуг [1, с. 222].

Туристична діяльність в Україні складається із в'їзного, виїзного та внутрішнього туризму, що представлено у табл. 2.

Таблиця 2

Динаміка туристичних потоків України 2000–2010 рр.*

Роки	Кількість громадян України, які виїжджали за кордон – усього, млн. осіб	Кількість іноземних громадян, які відвідали Україну – усього, млн осіб	Кількість туристів, обслужених суб'єктами туристичної діяльності України – усього, млн осіб	Із загальної кількості туристів:**			Кількість екскурсантів, млн осіб
				Іноземні туристи, млн осіб	Туристи-громадяни України, які виїжджали за кордон, млн осіб	Внутрішні туристи, млн осіб	
2000	13,4	6,4	2,0	0,39	0,28	1,35	1,6
2001	14,9	9,2	2,2	0,42	0,27	1,48	1,9
2002	14,7	10,5	2,3	0,42	0,30	1,54	2,0
2003	14,8	12,5	2,9	0,59	0,34	1,92	2,7
2004	15,5	15,6	1,9	0,43	0,44	1,01	1,5
2005	16,5	17,6	1,8	0,33	0,57	0,93	1,7
2006	16,9	19,0	2,2	0,29	0,87	1,04	1,8
2007	17,3	23,1	2,9	0,37	0,33	2,16	2,4
2008	15,5	25,4	3,0	0,37	1,28	1,39	2,4
2009	15,3	20,8	2,3	0,28	0,91	1,09	1,9
2010	17,2	21,2	2,3	0,34	1,29	0,65	1,9

* Складено автором на основі джерела [4].

Відтак із вищевказаного очевидно, що існує тенденція зростання кількості іноземних громадян, які відвідали Україну, що є свідченням покращення туристичного клімату в країні. Збільшення відбулося за рахунок поїздок з приватною метою з Росії, Словаччини, Угорщини, Білорусії, Німеччини, Азербайджану.

Підвищений інтерес до іноземного туризму пояснюється тенденцією збільшення туристичних потоків у світі, змінами інфраструктури доріг, а також підготовкою до футбольного чемпіонату Євро–2012. Крім того, відбулися зміни щодо спрощення процедур перетину іноземними громадянами українського кордону.

Іноземні туристи прагнуть відвідати бальнеологічні українські курорти, а також історико-культурні центри – Київ, Львів, Одесу.

Так, на основі даних Bohush Communication виявлені найбільш привабливі регіони України для іноземних туристів : АРК – 35 %; Київ – 27 %; Одеса – 21 %; Севастополь – 11 %; Львів – 6 %.

З таблиці видно, що виїзний туризм також має тенденцію до зростання за рахунок поїздок з метою приватних подорожей та службових поїздок, що відбулося за рахунок збільшення кількості виїжджаючих українських туристів до Польщі, Німеччини, Італії, Греції, Угорщини, Грузії, Білорусії, Казахстану, Росії.

Усупереч політичній та соціально-економічній нестабільності останніх років, обсяг надання туристичних послуг в Україні має тенденцію до зростання після кризового періоду (2008–2009 рр.) на 10–15 %. Позитивними наслідками цих процесів є збільшення потоків по

Україні – у Крим та регіони, а також зарубіжних турів. Також позитивні тенденції спостерігаються у внутрішньому туризмі. Якщо п'ять років тому більшість туроператорів працювали у співвідношенні 10–15 % внутрішнього до 85–90 % виїзного туризму, то на сьогодні співвідношення змінилося – 35 % до 65 % відповідно.

За даними Міжнародного рейтингу конкурентоздатності у сфері туризму, наша країна спустилася з 77 позиції на 85. Слабкий розвиток індустрії пояснюється тим, що вона не є такою пріоритетною галуззю національного господарства для України, як для інших розвинутих країн, адже туристичну галузь багато дослідників називають "куркою, що несе золоті яйця" [3, с. 45].

Одним із потужних поштовхів розвитку туристичної діяльності в світі є проведення Олімпіад, Чемпіонатів, Фестивалів, Олімпійських ігор [3, с. 45]. Так, для України проведення Євро-2012 – це шанс заявити про себе як

про туристичну країну з великим потенціалом для розвитку. Проект, що стане сильним економічним каталізатором розвитку та мультиплікатором зростання туризму у майбутньому, сформує позитивний імідж країни. Чемпіонат проходитиме у таких містах, як Київ, Дніпропетровськ, Львів та Донецьк.

Світовий досвід свідчить, що подібні заходи сприяють зростанню ВВП у середньому на 0,06–0,25 %. (див. також дані табл. 3 [2]).

Особливе пожвавлення у період підготовки до Євро-2012 спостерігається у готельному бізнесі, що є особливим видом діяльності, який впливає на розвиток туристичної галузі та безпосередньо орієнтований на клієнта.

Таблиця 3

Вплив спортивних змагань на економіку країн світу 2000–2008 рр.*

Країна	Турнір	Рік	Прибутки організаторів, млн дол. США	Зростання ВВП, %
Нідерланди	Чемпіонат Європи з футболу	2000	180	0,06
Бельгія	Чемпіонат Європи з футболу	2000	165	0,07
Португалія	Чемпіонат Європи з футболу	2004	560	0,2
Австрія	Чемпіонат Європи з футболу	2008	830	0,25

* Джерело: [2]

Для підвищення конкурентоспроможності вітчизняних туристичних послуг необхідно розширювати інноваційну діяльність, а саме:

сформувати інноваційні стратегії розвитку туристичної індустрії на державному рівні, зокрема, підтримку наукових розробок у сфері інновацій у туризмі;

створити єдину мережу туристично-інформаційних центрів, що є особливо актуальним під час підготовки до Чемпіонату, адже для іноземних туристів користування швидкими і доступними засобами отримання інформації про туристичні можливості країни, в якій вони перебувають, є звичним, а отже, необхідним;

виявити проблеми та створити умови для інноваційних форм організацій туристичної діяльності, які б забезпечили зростання конкурентоспроможності фірм та регіонам, а також формування взаємопов'язаних інститутів, що призначені для фінансування інфра-структури інноваційної діяльності та інноваційних проєктів у галузі туризму й рекреації, наприклад – створення туристичних кластерів, регіональних рекреаційних корпорацій, спеціальних економічних зон тощо.

Таким чином, розгляд основних показників туристичної діяльності виявив, що туристичний ринок України має великий потенціал, який досі не використовується повною мірою. Туризм є міжнародним явищем. На фоні розвитку світової туристичної індустрії вітчизняна галузь характеризується високими темпами зростання. Це підтверджується навіть тим, що після фінансової кризи 2008–2009 рр. туристична індустрія та суміжні із нею галузі розвивалися по висхідній.

В Україні туристична діяльність представлена в'їзним, виїзним та внутрішнім туризмом, який має високі показники, що свідчить про сприятливий туристичний клімат у країні.

Особливу увагу щодо перспектив розвитку туристичної індустрії в країні слід приділити проведенню Чемпіонату Євро–2012. Саме така подія сприятиме покращенню інвестиційного клімату, створить позитивний імідж країни на міжнародній арені. Крім того, світовий досвід свідчить, що проведення подібних масштабних заходів, призводить до зростання ВВП у середньому від 0,06 до 0,25 %.

Отже, маючи рушійну силу – Євро–2012, необхідно активізувати розробку інноваційних стратегій розвитку туристичного ринку нашої країни та світу загалом, удосконалити існуючу та створити єдину мережу інформаційно-туристичних центрів, сприяти розвитку нових форм туристичних об'єднань – кластерів, вільних економічних зон тощо.

1. Вишневецька О. О. Феномен туризму у сучасному соціокультурному просторі [Текст] : [Монографія] / О. О. Вишневецька. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2009. – 296 с. 2. Вплив Євро–2012 на економіку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://naub.org.ua/?p=1303>. – Назва з екрану.
3. Давидова О. Г. Індустрія гостинності у контексті проведення Євро–2012 / О. Г. Давидова // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія "Економіка". – 2011. – Вип. 121–122. – С. 45. 4. Державний комітет статистики України : офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua>. – Назва з екрану. 5. Криховецький І. З. Туристична індустрія України : стан, проблеми та перспективи розвитку [Електронний ресурс] / І. З. Криховецький. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Nivif/2011_3/24.pdf. – Назва з екрану. 6. Туризм в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua. – Назва з екрану. 7. Туристичний імідж регіону [Текст] : [Монографія] / за ред. А. Ю. Парфінєнка. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. – 312 с. 8. Чому український туризм на рівні африканських держав? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://news.finance.ua>. – Назва з екрану. 9. Шмагіна В. В. Рекреація и туризм в системе современных приоритетов социально-экономического развития [Текст] / В. В. Шмагіна, С. К. Харичков. – О. : Институт проблем рынка и экономико-экологических исследований, 2000. – 70 с. 10. International Tourist Arrivals 2009 [Electronic source]. – Access mode to a resource : <http://www.Globalfinance.com>. – Title from the monitor.
11. Travel & Tourism : Economic Impact WTTC's 2010 : Economic Research [Electronic source] / World Travel & Tourism Council. – Access mode to a resource : <http://www.ttc.com>. – Title from the monitor. 12. World Tourism Organization UNWTO [Electronic source] // WTO : [site]. – Access mode to a resource : <http://media.unwto.org/ru/press-release/2011-10-12/k-2030-godu-chislo-mezhdunarodnykh-turistov-vyrastet-do-18-milliardov>. – Title from the monitor.